



Briuselis, 2023 m. gegužės 2 d.
(OR. en)

8863/23

Tarpinstitucinė byla:
2023/0079(COD)

COMPET 380
IND 202
MI 348
POLCOM 72
WTO 58
RELEX 519
RECH 154
CODEC 739

PRANEŠIMAS

nuo:	Pirmininkaujančios valstybės narės
kam:	Nuolatinų atstovų komitetui / Tarybai
Dalykas:	Pasiūlymas dėl EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS reglamento, kuriuo nustatoma saugaus ir tvaraus svarbiausiųjų žaliavų tiekimo užtikrinimo sistema ir kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (ES) 168/2013, (ES) 2018/858, 2018/1724 ir (ES) 2019/1020 – Politiniai debatai

Rengiantis 2023 m. gegužės 22 d. Konkurencingumo tarybos posėdyje įvyksiantiems politiniams debatams, delegacijoms priede pateikiamas pirmininkaujančios valstybės narės pranešimas dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatoma saugaus ir tvaraus svarbiausiųjų žaliavų tiekimo užtikrinimo sistema ir kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (ES) 168/2013, (ES) 2018/858, 2018/1724 ir (ES) 2019/1020.

Pirmininkaujančios valstybės narės pranešimas politinei diskusijai dėl Svarbiausiųjų žaliavų akto

gegužės 22 d. Konkurencingumo tarybos posėdyje

ES deda pastangas, kad vėliausiai iki 2050 m. taptų neutralaus poveikio klimatui. Šiam tikslui pasiekti ES turi kurti ir gaminti įvairias poveikio klimatui neutralizavimo technologijas, kurioms reikalingos svarbiausios ir strateginės žaliavos. Svarbiausios ir strateginės žaliavos yra daugelio pramoninių tiekimo grandinių pagrindas. Jų reikia ne tik žaliajai ir skaitmeninei pertvarkai, bet ir ilgalaikiam ES konkurencingumui didinti, mūsų atsparumui ir saugumui palaikyti. Šios žaliavos taip pat yra būtinos strateginiams sektoriams, pavyzdžiui, sveikatos, kosmoso ir gynybos. Tiekimo grandinės sutrikimai gali turėti didelių neigiamų pasekmių ES pramonei, saugumui ir ES politinių tikslų įgyvendinimui.

Svarbiausiųjų žaliavų paklausa dar niekada nebuvo tokia didelė. Dėl didžiulių pasaulinių investicijų į švarias technologijas, skaitmeninės transformacijos ir padidėjusių gynybos poreikių, atsiradusių dėl Rusijos invazijos į Ukrainą, tikėtina, kad ateinančiais metais paklausa dar labiau išaugs. Per ateinančius 20 metų bendra naudingųjų iškasenų paklausa pasaulyje padidės nuo dviejų iki keturių kartų, o žaliavų, susijusių su baterijomis, pvz., ličio, poreikis turėtų padidėti iki 42 kartų, palyginti su dabartiniu lygiu. Be to, apskaičiuota, kad 2020–2030 m. retųjų žemių metalų, pvz., neodimio, disproziumo ir prazeodimio, reikalingų nuolatiniais magnetams, kurie savo ruožtu naudojami, pavyzdžiui, vėjo turbinose ir elektrinėse transporto priemonėse, pagaminti, paklausa padidės maždaug 250 %.

Šiuo metu ES yra labai priklausoma nuo svarbiausių žaliavų importo. Pasaulinė svarbiausių žaliavų gamyba yra koncentruota keliose pasaulio šalyse. Pavyzdžiui, dėl lengvųjų retųjų žemių elementų ir sunkiųjų retųjų žemių elementų, galio ir magnio ES yra labai priklausoma (daugiau kaip 90 %) nuo Kinijos. Be to, importas iš Kinijos patenkina 98 % ES nuolatinių magnetų paklausos. ES taip pat yra labai priklausoma nuo keletos šalių žaliavų perdirbimo ir rafinavimo srityje, pavyzdžiui, Kinija kontroliuoja 56 % pasaulio rafinuoto ličio pajėgumų ir 58 % rafinuoto mangano pajėgumų, 63 % pasaulio kobalto, naudojamo baterijoms gaminti, išgaunama Kongo Demokratinėje Respublikoje, o jo 60 % rafinuojama Kinijoje. Pietų Afrika patenkina 71 % ES platinos grupės metalų poreikio, o Turkija patenkina 98 % ES borato poreikio. Kai kurios iš šių šalių nepitaria Europos vertybėms ir nesilaiko Europos aplinkos apsaugos, socialinių ir valdymo standartų. Tai rodo, kad reikia ieškoti kitokių bendradarbiavimo formų ir stiprinti ES prekybos santykius su patikimais partneriais, pavyzdžiui, sudarant laisvosios prekybos susitarimus ar strategines partnerystes.

Svarbiausios žaliavos tapo „pėstininkais“ geopolitiniame žaidime, kuriame ES turi būti svarbi veikėja. Akivaizdu, kad reikia įvairinti svarbiausių žaliavų šaltinius ir užtikrinti tiekimo saugumą ES pramonės labui ir siekiant užtikrinti, kad ES galėtų įgyvendinti savo klimato ir skaitmeninius tikslus bei patenkinti gynybos poreikius. Todėl ES turi sutelkti dėmesį ne tik į savo importo įvairinimą, bet ir į savo pačios pajėgumų, susijusių su svarbiausių žaliavų gavyba, apdorojimu ir perdirbimu, stiprinimą.

Nepaisant didelių telkinių ir veikiančių kasyklų, ES yra mažareikšmė svarbiausių ir strateginių žaliavų gavybos, apdorojimo ir perdirbimo dalyvė. Daugelio žaliavų perdirbimo lygis yra mažiau nei 1 %. ES turi geologinį potencialą, tačiau iš esmės Europa yra nepakankamai ištirtinėta dėl daugelio priežasčių, viena iš jų – didelė reguliavimo našta. Pavyzdžiui, ES valstybėms narėms tenka tik apie 2 % pasaulinių investicijų į žvalgymą. Tai neišnaudoto potencialo sritis. Nuo 2018 m. Europos Komisija kartu su valstybių narių atstovais (ES žaliavų tiekimo grupės nariais) renka informaciją apie svarbiausių žaliavų projektus. Šiuo metu duomenų bazėje turima informacijos apie 22 šalių 26 svarbiausių žaliavų rezervus bei išteklius ir septynias papildomas žaliavas. Pagrindinė kliūtis inicijuojant ES gavybos projektus yra ilga, fragmentuota ir nenusipėjama leidimų išdavimo procedūra. Be to, investicijoms trukdo nepakankamas Europos naudingųjų iškasenų išteklių žvalgymas, aplinkos apsaugos ir investicijas skatinančios politikos nenuoseklumas ir mažas visuomenės pritarimas kasybai.

Siekdama spręsti šiuos klausimus ir užtikrinti saugų, diversifikuotą ir tvarų svarbiausiųjų žaliavų tiekimą ES, kovo 16 d. Europos Komisija pateikė komunikatą ir reglamentą dėl svarbiausiųjų žaliavų. Komunikate daugiausia dėmesio skiriama išorės politikos aspektui, o reglamente nagrinėjami vidaus rinkos ir pramonės aspektai.

Svarbiausiųjų žaliavų reglamentas grindžiamas keturiais ramsčiais. Pirma, siūloma svarbiausiųjų žaliavų sąrašą ir naują strateginių žaliavų sąrašą pateikti reglamento formatu ir taip juos kodifikuoti teisėje. Be to, reglamente siūlomi lyginamieji standartai, kuriais remiantis būtų galima pagerinti svarbiausiųjų žaliavų gavybos, apdorojimo bei perdirbimo pajėgumus ES ir nukreipti įvairinimo pastangas. Antra, reglamente siūlomos naujos priemonės, kuriomis būtų stiprinami su svarbiausiosiomis žaliavomis susiję Europos pajėgumai visoje vertės grandinėje, pavyzdžiui, nauja strateginių projektų atrankos ir įgyvendinimo sistema, kurioje gali būti taikomas supaprastintas leidimų išdavimas, ir nustatomi nacionaliniai žvalgymo programų rengimo Europoje reikalavimai. Be to, norima, kad valstybės narės visiems svarbiausiųjų žaliavų projektams reikalingų atitinkamų leidimų kreiptųsi per vieną bendrą prieigą. Kad būtų užtikrinti Europos pajėgumai reglamente taip pat siūlomos priemonės, kuriomis būtų padidinta svarbiausiųjų žaliavų perdirbimo ir valorizacijos apimtis. Trečia, reglamente nustatomi veiksmai, kuriais siekiama gerinti ES pasirengimą ir mažinti tiekimo riziką. Galiausiai bus sukurta bendra valdymo struktūra, t. y. valdyba, kuri konsultuos ir koordinuos reglamente nustatytų priemonių įgyvendinimą ir aptars ES strateginę partnerystę su trečiosiomis valstybėmis.

Kasybos pramonei kyla sunkumų dėl to, kad pamatinių uolienų telkinių vieta yra geologinių procesų rezultatas, todėl, skirtingai nei vykdant kitą pramoninę veiklą, mineralinių išteklių telkiniai negali būti perkelti į kitą vietą. Siūlant naujos kasyklos įrengimą arba vykdant žvalgymą visada yra konkuruojančių interesų. Kad būtų pasiekti Svarbiausiųjų žaliavų akto tikslai, jame turi būti tinkamai suderinti skirtingi, kartais prieštaringi interesai, taip sudarant sąlygas didinti ES gamybą kartu laikantis aukštų aplinkos apsaugos standartų. Bet kokio neigiamo poveikio aplinkai ar socialinio poveikio švelninimas yra lygiai tiek pat svarbus kalbant apie projektus trečiosiose valstybėse.

Ministrų prašoma pasikeisti nuomonėmis šiais klausimais:

- Ar Svarbiausiųjų žaliavų akto siūlomų priemonių pakanka, kad būtų pasiektas Komisijos nustatytas užmojis sustiprinti ES gavybos, apdorojimo ir perdirbimo pajėgumus?
 - Ar Komisijos pasiūlyme užtikrinama tinkama pusiausvyra tarp konkuruojančių interesų, pavyzdžiui, tarp aplinkosaugos standartų ir poreikio didinti svarbiausiųjų ir strateginių žaliavų gavybą, apdorojimą ir perdirbimą ES?
 - Kaip padidinti visuomenės palaikymą kasybai ES valstybėse narėse?
-